

Remissvar

Datum	Ärendenr
2023-12-22	2023-12791
Ert datum	Er referens
2023-09-21	Fö2023/01478

Enheten för försörjningsberedskap (KC-FÖ)
Christine Odhnoff

Regeringskansliet
Försvarsdepartementet
103 33 Stockholm

Betänkandet SOU 2023:50 En modell för svensk försörjningsberedskap

Övergripande synpunkter

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) välkomnar i stort de viktiga förslag som lämnas av utredningen och står redo att ta sig an de föreslagna nya uppgifterna. Det är angeläget att strukturen med tydligare ansvar och roller inom svensk försörjningsberedskap kommer på plats. Utgångspunkten för det nya försörjningsberedskapssystemet bör vara att följa befintlig beredskapsstruktur. MSB vill särskilt betona vikten av att inkludera näringslivet i det fortsatta arbetet med att utveckla en god försörjningsberedskap.

Behovs- och försörjningsanalyser är en viktig grund för kunskap som idag saknas på olika nivåer

För att försörjningsanalysverktyget ska nå önskad effekt behöver omfattningen av analyserna sättas i relation till det ekonomiska utrymmet som budgeteras för försörjningsberedskapen, både på kort och på längre sikt. Den nationella samordningsfunktionen bör därför ges ett tydligt mandat att anpassa omfånget av försörjningsanalyserna, samt beskriva om metod, rapporteringstidpunkt och frekvens.

MSB anser att anpassningen till följd av ett medlemskap i Nato sömlöst måste inkluderas i det föreslagna systemet med analyser. Även implementeringen av EU:s direktiv för stärkt motståndskraft inom samhällsviktig verksamhet¹, vilket bland annat inkluderar att identifiering av offentliga och privata tillhandahållare av samhällsviktig verksamhet, bidrar till regleringen inom området.

Avseende försörjningsanalyser bör det övervägas att ge de civilområdesansvariga länsstyrelserna en mer framträdande roll i arbetet med att samordna lokala och regionala behov i samverkan med militärområdena. MSB vill även lyfta fram att regionerna ansvarar för flera slags uppgifter, främst inom hälso-, sjuk- och tandvård, men också inom kollektivtrafik samt utveckling och tillväxt. Främst finns dessa områden inom sektorerna hälso- och sjukvård samt transporter. MSB anser därför att regionerna bör rapportera till dessa båda sektorer samt till länsstyrelsen.

Avseende behovsanalyser föreslår utredningen att de ska utgå från antaganden om att bristsituationer kan innebära att prioriteringar behöver göras avseende aktörers tillgång till

¹ EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV (EU) 2022/2555 av den 14 december 2022 om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå i hela unionen, om ändring av förordning (EU) nr 910/2014 och direktiv (EU) 2018/1972 samt EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV (EU) 2022/2557 av den 14 december 2022 om kritiska entiteters motståndskraft.

olika slags varor och tjänster. MSB vill lyfta fram att det i dagsläget inte finns legala förutsättningar för marknadsintervenerande åtgärder såsom prioritering bland företag. För att detta ska kunna komma på plats krävs att ytterligare analys genomförs avseende vilka författningsregleringar som behöver genomföras. Utredningen lyfter fram att det redan finns områden där system för prioritering redan finns på plats, exempelvis inom elsektorn och inom olika slags vaccinationsprogram. MSB vill dock poängtera att dessa prioriteringar inte avser prioriteringar mellan företag och den konkurrensproblematik som då uppstår. Förutsättningarna för den prioritering som omnämns på många ställen i utredningen finns alltså inte på plats i dagsläget och lagförslagen behöver innehålla beredskapsundantag både för frestida kriser och krig.

Föreslagen flexibel beredskap som baseras på behovsdrivna och balanserade analyser av försörjningsbehov

MSB anser att försörjningsberedskapens verktygslåda ska innehålla bland annat olika former av produktionsomställning, robusta avtal, viss beredskapslagring och förberedelser för användandet av fullmaktslagarna. Kriget i Ukraina aktualiserar vikten av olika kompletterande verktyg i syfte att skapa handlingsberedskap inför kriser och krig. Samhällets funktionalitet och försörjning är beroende av både offentliga organisationer och privata företag, som äger, förvaltar och driver samhällsviktiga verksamheter, varför företag måste vara en del i utvecklingen av totalförsvaret.

MSB ser positivt på att en kontaktpunkt avseende produktionsomställning för företag inrättas. MSB och Tillväxtverket har fått i uppdrag att föreslå hur en sådan funktion kan etableras.

I utredningen förekommer vissa begrepp som är centrala för försörjningsberedskapen. Begreppet totalförsvarsviktig verksamhet används idag på olika sätt inom beredskapssystemet. MSB bedömer att begreppet behöver definieras.

Ansvarsfördelning mellan det allmänna och näringslivet

MSB delar utredningens bedömning att staten bär det övergripande ansvaret för totalförsvaret, och för de förberedelser som behöver göras för att säkra försörjningsförmågan i krig eller krigsfara. Om näringslivet ska ha ett utpekat ansvar inom ramen för försörjningsberedskapen instämmer MSB med utredningens bedömning att detta behöver regleras i avtal eller lag. MSB instämmer även i att offentlig upphandling är ett viktigt verktyg för att säkerställa försörjningen av varor och tjänster inom det civila försvaret men vill särskilt betona att det kan finnas skäl att överväga författningsregleringar för vissa branscher i syfte att ge en bättre effekt samt säkerställa konkurrensneutralitet och långsiktiga planeringsförutsättningar.

Övriga förslag

MSB instämmer i utredningens förslag om att regeringen bör uppdra åt MSB att i samråd med Forsvarsmakten precisera planeringsantaganden och mer precis planeringsinriktning för försörjningsberedskapen inom ramen för gällande politiska inriktning.

MSB bejakar utredningens resonemang om att utformningen av lägesbildarbetet. Här är centralt att det finns kriterier som kan styra hur ofta lägesbilden ska delges. Det kan även

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Datum
2023-12-22

Ärendenr
2023-12791

överbägas om en larmfunktion vid identifierad risk för störning bör finnas. MSB instämmer i utredningens förslag om att regeringen bör ge MSB i uppdrag att undersöka vad som krävs för att myndigheten ska ha möjlighet att lämna lägesbilder för att åtgärder ska kunna vidtas inför och vid allvarliga störningar i leveranskedjor.

MSB instämmer i förslaget att den nationellt samordnande aktören bör få i uppdrag att genomföra nationella försörjningsanalyser för varor och tjänster som ingen annan aktör ansvarar för.

MSB står bakom utredningens förslag att Trafikverkets försörjningsanalys bör omfatta transporter. Fungerande varuflöden vid fredstida kriser och ytterst krig är beroende av systemen för transportinfrastruktur och transporttjänster, viktiga indata för en eventuell situation där transporter behöver prioriteras mellan olika sektorer och branschers behov.

MSB ser positivt på att Kommerskollegium får i uppdrag att analysera åtgärder för att säkerställa handelsflöden. MSB ser även positivt på att Upphandlingsmyndigheten får ett tydligare uppdrag att ge stöd och vägledning inom upphandling med särskilt fokus att krisberedskaps- och totalförsvarsaspekter säkerställs i upphandling av samhällsviktig verksamhet och sådan verksamhet som är nödvändig för totalförsvaret.

Behov av fördjupad analys

MSB ser behov av att följande analyser genomförs skyndsamt och parallellt med övrigt utvecklingsarbete:

- Förslagen innebär behov av stora investeringar, t.ex. för lager. MSB anser att utredningens förslag på finansiering inte är rimlig varför MSB bedömer att det behöver göras en förnyad kostnadsberäkning angående utredningens förslag i denna del.
- Det föreligger fortsatt ett behov av att klargöra hur näringslivet på ett konkurrensneutralt sätt ska involveras i planeringen av totalförsvaret såväl som hur dessa avtal praktiskt och juridiskt ska upprättas och förhålla sig till gällande upphandlingsrättslig lagstiftning, EU:s statsstödsregler och konkurrensregelverk.
- Finansieringsprincipen för beredskapslagring är i behov av fördjupad analys, för- och nackdelar samt konsekvenser med en avgifts- respektive anslagsfinansiering. Vidare bör det förtydligas vad som inkluderas i uppdraget till exempel om det ingår att inventera varor, rotera utgångna varor och eventuell annan service.

Tidsförhållanden och beroenden

Det är viktigt att riksdag och regeringen skyndsamt fattar nödvändiga beslut för att realisera utredningens förslag. Försörjningsberedskapen måste kunna hantera kriser på kort sikt, samtidigt som den utvecklas för att långsiktigt bli heltäckande. Med anledning av det säkerhetspolitiska läget bör kommande uppdrag till myndigheter fokusera på vad som ger snabb effekt.

MSB vill slutligen betona att flera av utredningens förslag behöver sättas i relation till de förslag Försvarsberedningen lämnat i delrapporten *Kraftsamlings* (DS 2023:34). Försvarsberedningen har bland annat föreslagit ett återetablerande av begreppet ekonomiskt försvar inklusive ett återupprättat system för k-företag, ett sammanhållet ekonomiskt anslag för det civila försvaret samt nya sektorer.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Postadress:
651 81 Karlstad

Telefon: 0771-240 240
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se
www.msb.se

Org.nr: 202100-5984

Datum
2023-12-22Ärendenr
2023-12791

MSB:s initiala bedömning är att Försvarsberedningen förordar en stark koppling mellan å ena sidan samordningen av det ekonomiska försvaret samt försörjningsberedskapen och å andra sidan ledning och samordning inom det civila försvaret. Försörjning av industrivaror är den sektor som MSB bedömer påverkar utredningens betänkande mest. Industrin är den bas på vilken alla sektorers försörjningsförmåga vilar på, och som därför också hänger ihop med samordningsfrågorna för den aktör som får ansvaret.

Se vidare **bilaga 1** för utvecklade och kompletterande synpunkter.

I detta ärende har generaldirektör Charlotte Petri Gornitzka beslutat. Christine Odhnoff har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschefen Annika Elmgart och enhetschefen Fredric Stany deltagit.

Charlotte Petri Gornitzka

Christine Odhnoff

Bilaga 1 Betänkandet SOU 2023:50 En modell för svensk Försörjningsberedskap

Specifika synpunkter per kapitel och avsnitt

Kapitel 1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen, 1 §

Utredningen föreslår ett tillägg som lyder: ...*delta i totalförsvarsplaneringen samt i planeringen av försörjningsberedskapen*. Denna skrivning kan lätt uppfattas som en upprepning eftersom planeringen av försörjningsberedskapen måste förstås som en delmängd av totalförsvarsplaneringen.

Utredningen har dock motiverat sitt tillägg med att försörjningsberedskapen här avser såväl totalförsvarsplanering som planering av försörjning för kriser. En sådan vidgning av lagens tillämpningsområde förefaller dock tveksam. Lagens syfte måste anses begränsat till vad som står i 1 §, dvs totalförsvarsplanering. Detta talar också för att en vidgning av lagens tillämpningsområde på det sätt som föreslås är mindre lämplig. De uppgifter som lämnas av näringslivet för totalförsvarsplanering kan dock användas för analyser i en glidande skala av hot och påverkan och blir därmed också av nytta vid analyser vid krisberedskapen. Detta minskar därmed behovet av ett vidgat tillämpningsområde.

Om det trots ovanstående finns en önskan att understryka att lagen omfattar försörjningsaspekter vid planeringen av totalförsvaret så föreslår MSB följande formulering:

... *delta i totalförsvarsplaneringen inklusive planeringen av försörjningsberedskapen*.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

I förslaget till ny 3 § 2 st sägs att kommuner och regioner även ska lämna information om vilka näringsidkare som är nödvändiga för försörjningen av samhällsviktig verksamhet på lokal och regional nivå. Detta följs i sin tur av ett förslag till reglering i 18 b § beredskapsförordningen där länsstyrelserna ska se till "*försörjningen på lokal och regional nivå*". Båda reglerna missar dock det faktum att det inom näringslivet finns en mängd verksamheter som endast finns i en eller ett fåtal kommuner men vars verksamhet är viktig på nationell nivå utan att vara det just för den kommun eller län där de är belägna. Här behöver övervägas vilken information som sektorsmyndigheterna behöver för att kunna identifiera sådan nationellt viktig verksamhet.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap

26 § - Bemyndigandet förefaller uppfylla syftet, men MSB bedömer att det tematiskt sett vore bättre att lägga det i helt egen § alternativt i en ny punkt i 27§.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

1.3 Förslag till förordning om upphävande av förordningen (1982:517) om beredskapsersättning, beredskapslån och beredskapsgaranti

MSB bedömer att utredningens förslag om att regeringen bör upphäva ovan nämnda förordning är behov av fortsatt utredning. MSB anser att det vore olyckligt att i nuvarande säkerhetspolitiska läge borttaga lagstiftning som kan ge förutsättningar att öka beredskapsuppbyggnaden. MSB bedömer att det är viktigt att konkurrens- och statsstödsregelverk be-
lysas ytterligare för att hitta vägar framåt.

1.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2008:1002) med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Det är mindre lämpligt att införa så många särskilda förfarandebestämmelser om försörjningsberedskapsuppdraget i MSB:s instruktion. Instruktionen är redan omfattande och att utvecklade den med så pass många detaljregler inom ett enda av de många områden MSB ansvarar för förefaller ologiskt. Det hade varit lämpligare att reglera flera av uppgifterna i en särskild förordning, detta gäller 9b-f §§. En liknande konstruktion tillämpas i Finland genom lag om tryggnad av försörjningsberedskapen (1390/1992) samt Statsrådets förordning om Försörjningsberedskapscentralen (1048/2018).

9c § - MSB bedömer att Tillväxtverket i praktiken redan har flera av de uppgifter som beskrivs här, jmf bl.a. 3 § Tillväxtverkets instruktion.

Regeringen har gett MSB och Tillväxtverket i uppdrag ta fram en modell för en sammanhållen funktion för information till företag, som kan stödja produktionsomställning avseende försörjningsviktiga varor och tjänster, inför och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. Tillväxtverket har idag inget särskilt utpekat beredskapsuppdrag.

Frågan om ett utökat uppdrag till Tillväxtverket utreds för närvarande inom ramen för den statliga utredningen; Ökad försörjningsberedskap för varor och tjänster från industrin (Dir. 2022:72).

9 f § - Verkställandet av uppgifterna ger upphov till en mängd rättsliga utmaningar som försvåras om MSB ska utföra uppgiften som en uppdragsverksamhet istället för att myndigheten ges mera långsiktiga uppgifter med anslagsfinansiering. Exempelvis kan MSB behöva ges rätt att äga fastigheter eller att teckna mycket längre hyresavtal än vad som idag är fallet.

Kapitel 10 Informationsinhämtning från näringsidkare

10.3.3 Lagen ska kunna tillämpas på planeringen av försörjningsberedskapen

Begreppet försörjningsberedskap bör inte införas i lag (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen. MSB motsätter sig även att lagens tillämpning breddas utöver planering för höjd beredskap.

MSB anser att lagen är tillräcklig i sin omfattning, och att en ändring innebär nya tolkningsproblem och verksamhetsrisker. MSB anser att lagens nuvarande, och sedan lång tid historiska, användning av begreppet totalförsvar ger tillräcklig grund för laga inhämtning av information från företag samt skarp möjlighet att kräva deltagande i planeringen.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Datum
2023-12-22

Ärendenr
2023-12791

Hela lagens existens handlar om försörjningsberedskap, eller det som under en period i den tidigare försörjningsberedskapen gick under benämningen ekonomisk försvarsberedskap. Under hela perioden sedan 1920-talet har lagen med dess tidigare iterationer kunnat användas för att kräva medverkan i planeringen och som stöd för att inhämta information från privata företag. Det finns därmed få andra om ens några användningsområden för lagen som inte har med försörjning av varor och tjänster att göra.

Försörjningsberedskapen omfattas i sin helhet av totalförsvaret, vilket i sin tur består av militärt och civilt försvar. Civilt försvar ska enligt beslut i Riksdagen ha förmåga att upprätthålla en nödvändig försörjning (försörjningsberedskap), men även bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred, och med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser. Därmed får behov inom den fredstida krisberedskapen i förlängningen anses omslutna av lagens syfte – att staten inhämtar företagsinformation för beredskapsplanering. Med detta som härledning innebär ett införande av begreppet försörjningsberedskap varken att fler aktörer skulle omfattas, att mer information kan hämtas in, att skarpare krav kan ställas eller att planeringen skulle kunna gå djupare än genom att hänvisa till totalförsvarets behov. Istället ser MSB en risk att ett införande skapar en problematisk separering mellan å ena sidan totalförsvaret, och å andra sidan försörjningsberedskap, som får följdverkning för tolkning av annan lagstiftning som fortsatt endast hänvisar till totalförsvaret.²

10.3.6 Fler myndigheter blir totalförsvarsmyndigheter

Sektorer och sektorsansvar är relativt nytt och frågan är hur vi ska se på att antalet sektorer blir fler över tid. Om sektorerna blir för många, felaktigt avgränsade eller dåligt samordnade kan det orsaka utmaningar när en fråga som berör flera sektorer behöver lösas.

Vidare finns myndigheter, viktiga för försörjningsberedskapen, som idag saknar en plats i beredskapssystemet såsom exempelvis Kommerskollegium.

Totalförsvarsmyndigheter kan ses som ett semantiskt begrepp. Begreppets konstruktion är i sig en motsägelse eftersom totalförsvaret är både civilt och militärt försvar, men begreppet används nu enbart för ett urval myndigheter inom det civila försvaret.

I utredningen Struktur för ökad motståndskraft, [SOU 2021:25 s 323](#) sägs följande:

”... En sådan analys kan också innefatta att pröva om begreppet totalförsvarsmyndigheter bör utgå eller ersättas eftersom begreppet inte används i någon annan författning och det kan uppstå missuppfattningar i förhållande till andra begrepp som beredskapsmyndigheter.”

MSB håller med ovanstående utredning om att begreppet ”totalförsvarsmyndigheter” som det används i lagen och förordningen om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen verkar mindre lämpligt och kan leda till förväxling och missförstånd.

² Dessutom innebär utredningens ställningstagande att det skapas en juridisk osäkerhet för den operativa planeringsverksamheten intill dess att ny lagstiftning finns på plats. Blir interimis tolkningen att beredskapsmyndigheterna idag saknar lagstöd för inhämtning av behov inom försörjningsberedskapen?

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Postadress:
651 81 Karlstad

Telefon: 0771-240 240
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se
www.msb.se

Org.nr: 202100-5984

En författning där begreppet möjligen används i en annan betydelse finns förordning (2000:131) om försvarsunderrättelseverksamhet.

MSB bedömning är att de 59 viktigaste samhällsfunktionerna som MSB beslutade i augusti 2023 är de viktigaste samhällsfunktionerna som anges i målet för det civila försvaret. Alla viktiga samhällsfunktioner på listan har inte någon huvudsaklig hemvist hos en sektor. MSB anser att ett arbete behöver göras så att *alla* identifierade viktiga samhällsfunktioner har en naturlig hemvist vilket kan innebära att fler myndigheter behöver utses till beredskapsmyndigheter. Beredskapsmyndigheter används specifikt för beredskapen avseende styrning, roller, uppgifter och ansvar. MSB bedömer att beredskapssystemet är ofullständigt inom ramen för försörjningsberedskapen om inte beredskapssystemet kompletteras med fler myndigheter så att alla identifierade viktiga samhällsfunktioner får en hemvist.

Kapitel 14 Den nationellt samordnande funktionens organisation

MSB instämmer i utredningens förslag att den nationellt samordnande funktionen för försörjningsberedskapen bör inrättas inom myndigheten.

14.8 Den nya funktionen vid MSB dimensioneras till 60 årsarbetskrafter

Utredningen konstaterar att den nya funktionen vid MSB ska dimensioneras till 60 årsarbetskrafter. MSB delar inte utredningens förslag angående hur många årsarbetskrafter som behövs. MSB anser att det är svårt att bedöma i nuläget hur många årsarbetskrafter som kan behövas på längre sikt, allt eftersom arbetet med försörjningsanalyser ökar. MSB bedömer att en förnyad beräkning av årsarbetskrafter bör göras i syfte att säkra den nationella funktionens långsiktiga förmåga att utföra sitt uppdrag.

14.9 Ett försörjningsberedskapsråd i MSB

MSB anser att det föreslagna **försörjningsberedskapsrådet** är en god ansats för att ta in näringslivskompetens till processer samt överbygga glapp mellan sektorerna och regeringens tvärsektoriella näringslivsråd för krisberedskap och totalförsvaret. MSB bedömer dock att utredningens förslag om ett försörjningsberedskapsråd riskerar att få för allmän inriktning.

Försörjningsberedskapsrådets syfte är enligt utredningen att verka för att samarbetet mellan statliga myndigheter och näringslivet utvecklas i frågor som rör försörjningsberedskapen och som berör både näringslivet och det offentliga. Syftet ligger alltså nära det som gäller för regeringens näringslivsråd. MSB har goda förutsättningar att axla en drivande roll men värnar samtidigt om att det inte blir en duplicering, på olika nivåer, mellan försörjningsberedskapsrådet och regeringens näringslivsråd.

Försörjningsberedskapsrådet bör om möjligt i större utsträckning förhålla sig till det pågående arbetet som sker inom ramen för de sektorsvisa POS-grupperingarna (privat-offentlig samverkan) och samtidigt så långt som möjligt följa den struktur som var branschvis indelad i det tidigare systemet. Det är viktigt att bygga på befintliga strukturer i syfte att fånga de potentiella områden som faller utanför ordinarie beredskapsstruktur och ansvarsförhållanden. Eftersom MSB förutsätts få ansvar för området övriga varor och tjänster torde det därigenom finnas ett särskilt behov av att säkerställa kontaktytor som berör detta område.

Myndigheten för samhällskydd och beredskap

För att stödja arbetet med försörjningsanalys, särskilt inom området övriga varor och tjänster, bör istället *flera* mindre försörjningsberedskapsråd med koppling till specifika branscher inrättas. Ett av skälen är att MSB idag saknar sådan branschspecifik kompetens som kan antas finnas i sektorerna som väntas göra sektorsspecifika försörjningsanalyser och planer. Behovet rör allmänt att branschråden bör kunna lämna detaljerad vägledning för nationella funktionens analyser, planläggning och andra åtgärder samt utgöra nätverk mot enskilda företag. Det är önskvärt att branschråden inte endast bemannas av personer från branschorganisationer utan även har representation från enskilda företag. Genom en central sammanhållning av flera råd kan även kunskaper inhämtas som rör tvärsektoriella frågor som beredskapslagring, produktionsomställning, marknadsanalyser med mera.

Med en branschkonstruktion, vilken liknar den som fanns tidigare vid ÖCB och näringslivets nuvarande struktur, minskar även överlappningen mot det befintliga näringslivsrådet som regeringen inrättat. I regeringens råd ingår både myndigheter, företag och branschorganisationer i syfte att ge en bred och allsidig profil vilket lämpar sig bättre på strategisk nivå.

Försvarsberedningen har i rapporten *Kraftsamling* (DS 2023:34) föreslagit att återinrätta en motsvarighet till den Försörjningskommission som funnits historiskt. I detta avseende behöver det beaktas hur relationen till det av utredningen föreslagna försörjningsberedskapsrådet ska förhålla sig till kommissionen och dess tänkta huvudsyfte att verka under höjd beredskap och krig.

Kapitel 15 Övriga överväganden och förslag

15.3.2 Utredningen om näringslivets försörjningsberedskap

Med hänsyn till att utredningen om näringslivets försörjningsberedskap (N2022:8) pågår och som har till uppgift att se över Tillväxtverkets, Sveriges geologiska undersökning och det statliga forskningsinstitutet RISE uppdrag inom beredskapsområdet behöver avgränsning i ansvar särskilt beaktas.

15.6 Stöd i upphandling och avtalsskrivning

MSB instämmer i utredningens förslag om att ge Upphandlingsmyndigheten ett tydligare uppdrag att ge stöd och vägledning inom upphandling med särskilt fokus på att bidra till att krisberedskaps- och totalförsvarsaspekter säkerställs i upphandling av samhällsviktig verksamhet och sådan verksamhet som är nödvändig för totalförsvarsväret. MSB bedömer att Upphandlingsmyndigheten behöver arbeta nära de nationella inköpscentraler som bedriver ramavtalsupphandlingar för statliga myndigheter, kommuner och regioner.

MSB bedömer dock att frågan om offentlig upphandling inte till fullo beaktas i utredningen. Utredningen gör bedömningen att avtal utgör ett av de viktigaste verktygen för att involvera näringslivet i vidtagande av åtgärder inom försörjningsberedskapsområdet. Med hänsyn till utredningens bedömning om att offentlig upphandling utgör ett viktigt verktyg bedömer MSB att ett sådant uppdrag bör ges skyndsamt. MSB bedömer att erfarenheter från Covid-19 pandemin i större utsträckning bör beaktas och tydliggöras på förhand. Under pandemin gav Europeiska kommissionen vägledning kring vad en medlemsstat kan

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

göra avseende att skynda på upphandlingsförfaranden och hur de kan agera vid bråds-kande och synnerligen bråds-kande fall i enlighet med bestämmelserna i upphandlingsdirek-tiven³.

MSB konstaterar att frågor om nödvändiga undantag från upphandlingsregler vid avtal om inköp, försäljning och lagring m.m. inte föreslås av utredningen. Detsamma gäller konkur-rensregelverket. Sådana undantag sker ibland kopplat till totalförsvarets behov. Exempel-vis föreslog regeringen i budgetpropositionen för 2022 ett avsteg under 2022–2025 från affärsmässighet vid förvärv av fastigheter som ska ingå i det slutna beståndet av försvars-anläggningar även om de har ett betydande värde. Skälen enligt regeringen var bland annat kraven på skyndsamhet och sekretess.

Motsvarande skulle kunna vara aktuellt inom försörjningsberedskapen. ÖCB hade i sin in-struktion undantag från upphandlingsregler, se nedan. Även ifall offentlig upphandling skulle bli huvudregeln för vissa delar av beredskapsutvecklingen bör motsvarande undan-tag utredas i förhållande till nu gällande rätt. Undantaget skulle antingen likt tidigare kunna begränsas till lagringsverksamheten eller ges som ett mer generellt undantag för oundgäng-liga åtgärder inom försörjningsberedskapen.

Förordning (1988:1122) med instruktion för Överstyrelsen för civil beredskap¹

”5 § Överstyrelsen skall i fråga om beredskapslagring

1. anskaffa lämpliga lokaler och andra anläggningar,
2. träffa uppgörelser med myndigheter och enskilda om köp, försäljning, lagring, förädling eller omsätt-ning av varor.

Lagringsverksamheten skall bedrivas enligt affärsmässiga grunder så långt detta är möjligt utan att bered-skapen eftersätts. Avvikelse får göras från vad som har föreskrivits om upphandling för statens behov.”

Kapitel 17 Frågor om sekretess, säkerhetsskydd och personuppgifts-behandling

MSB delar utredningens uppfattning att en stor del av de uppgifter som kommer att sam-las in och analyseras kommer att omfattas av bestämmelser om säkerhetsskydd. Uppgif-terna kommer troligen också att vara intressanta för statliga aktörer och utländska företag inom ramen för företagsspionage. Att uppgifterna får en större spridning innebär också alltid en ökad risk för uppgifternas röjande.

MSB ser vidare att planeringen av försörjningsberedskapen kan komma att innebära en omfattande utvidgning av säkerhetsskyddslagstiftningens tillämpningsområde, när plane-ringen involverar enskilda verksamhetsutövare. Dessa kan komma att bedriva säkerhets-känslig verksamhet antingen utifrån en bedömning av vikten av deras verksamhet för Sve-riges säkerhet inom ramen för försörjningsberedskapen eller genom att de tar del av eller upprättar handlingar som bedöms innehålla uppgifter av sådan art att deras röjande kan in-nebära skada för Sveriges säkerhet. I samband härmed uppstår två frågeställningar. I vilken mån kan den nationellt samordnande aktören påtvinga en enskild verksamhetsutövare en

³ Vägledning från Europeiska kommissionen om användningen av reglerna om offentlig upphandling i nödsituationen i samband med covid-19-krisen (2020/C 108 I/01).

bedömning av den egna verksamheten som säkerhetskänslig. Samt i vilken mån uppgifter som härrör från eller förvaras hos den enskilde verksamhetsutövaren och som hos analysmyndigheten bedöms vara säkerhetsskyddsklassificerade är det hos den enskilde verksamhetsutövaren.

För att en enskild verksamhetsutövare ska kunna involveras i planeringen och genomförande av försörjningsberedskapen måste sannolikt berörda analysmyndigheter inte bara samla in uppgifter utan också återkoppla sina slutsatser. Om slutsatserna som delges den enskilde verksamhetsutövaren är säkerhetsskyddsklassificerade av myndigheten kan verksamheten enbart genom detta förfarande komma att bedriva säkerhetskänslig verksamhet. Näringslivet kan visserligen anses välvilligt inställda till att delta i planeringen av försörjningsberedskapen och att bidra till Sveriges säkerhet men det bör samtidigt tas med i beräkningen att säkerhetsskyddsarbetet kan verka kostnadsdrivande på flera plan.

17.3 Utredningens överväganden rörande sekretess

17.3.1 Finns det behov av nya sekretessbestämmelser till skydd för myndigheternas verksamhet med behovs- och försörjningsanalys

Hantering av företagshemlig information bör ägnas särskild uppmärksamhet. MSB konstaterar att privata företag måste ha förtroende för att de uppgifter de lämnar till det allmänna om t.ex. produktionspecifikationer och recept inte kommer konkurrerande företag till del.⁴ Frågan är inte endast juridisk på det sätt utredningen lagt sin tyngdpunkt, utan har även praktiska säkerhetsimplikationer. En omfattande rapportering till regeringen kommer troligen leda till att företagshemliga uppgifter hanteras på hög nivå i myndighetshierarkin och av politiken. Det innebär alltid en risk ur informationssäkerhetssynpunkt att information byter ansvarig hand, och därmed kommer längre ifrån källan som bedömt informationen som känslig, och dels att det blir potentiellt många personer som kommer i kontakt med informationen. MSB anser att riskerna kan minskas genom en genomtänkt strategi kring vilka uppgifter som behöver samlas in. Här är viktigt att säkerställa att personal vid sektorsmyndigheterna och nationella funktionen ges tillräcklig utbildning och andra förutsättningar för att kunna hantera inte bara försvarshemlig utan även företagshemlig information. Detta bör vara en inledande prioritering för verksamheten, eftersom förtroendeskadorna annars riskerar ta lång tid att reparera vilket skulle påverka förmågeutvecklingen menligt.

⁴ Förutom sekretessregleringen som utredningen redogör för i kap 17 avseende OSL finns regel även i 7§ Lag (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen, vilken föreslås bli huvudsakligt lagrum för informationsinhämtning: ”den som på grund av bestämmelser i denna lag har fått kännedom om enskilda affärs- eller driftförhållanden eller förhållande av betydelse för totalförsvaret eller annars för rikets säkerhet får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon fått veta.”

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap